Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Asia: Asiantuntijalausunto - HE 2/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Valtiovarainministeriössä on valmisteltu hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi hyvinvointialueesta annettua lakia, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettua lakia, pelastustoimen järjestämisestä annettua lakia ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annettua lakia.

Esityksen mukaan hyvinvointialueiden ja valtion välisiä neuvottelukuntia ja neuvotteluita sekä valtioneuvoston asettamia valtakunnallisia strategisia tavoitteita koskevat säännökset yhtenäistettäisiin ja niitä koskeva sääntely siirrettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetusta laista ja pelastustoimen järjestämisestä annetusta laista hyvinvointialueesta annettuun lakiin. Hyvinvointialueesta annettuun lakiin lisättäisiin täsmennetyt säännökset valtiovarainministeriön tehtävistä hyvinvointialueiden ohjauksessa.

Ehdotetuilla laeilla yhtenäistettäisiin hyvinvointialueiden valtion ohjausta, selkeytettäisiin valtiovarainministeriön roolia ohjauksessa sekä varmistettaisiin, että hyvinvointialueiden ohjaus on yhteensopivaa valtioneuvoston asettamien talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden kanssa. Valtiovarainministeriö asetti syksyllä 2023 hallituksen esityksen valmistelua tukemaan työryhmän, jonka tehtävänä oli muun muassa valmistella hallitusohjelman kirjauksiin perustuen hallituksen esitys hyvinvointialueiden ohjauksen yhteensovittamiseen liittyvistä säädösmuutoksista. Sosiaali- ja terveysministeriöllä oli edustus työryhmässä, ja ministeriö on ollut kiinteästi mukana hallituksen esityksen valmistelussa.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa lausuntonaan, että esitetyt muutokset ovat pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan sisältyvän valtiovarainministeriön hyvinvointialueiden ohjauksen yhteensovittamisroolin toteuttamiseksi perusteltuja. Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää huomiota erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 21 §:ään, jonka mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Säännöksen mukaan Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa myös jatkossa valtakunnallisesta sosiaali- ja terveyspolitiikasta sekä osaltaan valtakunnallisten tavoitteiden valmistelusta ja niiden huomioon ottamisesta hyvinvointialueiden toiminnan ohjauksessa.

Ohjausmekanismien yhtenäistämisen myötä erityisesti hyvinvointialueen kanssa käytävää neuvottelua koskeva sääntely on muuttunut aiempaan verrattuna. Ehdotetun hyvinvointialueesta annetun lain 13 a §:n sääntely on luonteeltaan strategisempaa ja yleispiirteisempää verrattuna aiempaan sosiaali- ja terveydenhuollosta annetun lain 24 §:n verrattain yksityiskohtaiseen listaukseen neuvotteluissa käsiteltävistä asiakokonaisuuksista. Ehdotetun 13 a §:n perustelujen mukaan neuvotteluissa käsiteltävä järjestämisvastuun toteutuminen, siihen mahdollisesti liittyvät haasteet ja suunnitellut toimenpiteet voisivat liittyä vastaaviin asioihin, joita aiemmassa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 24 §:n 3 momentissa on yksilöity. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä, että sääntelytekniikan muutoksesta huolimatta neuvotteluissa käydään ja voidaan käydä läpi ne asiakokonaisuudet, jotka

kulloisessakin neuvottelutilanteessa ovat tarkoituksenmukaisia nimenomaan kyseisen hyvinvointialueen kanssa.

Hyvinvointialueiden neuvottelumenettelyä ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että neuvotteluja ei enää välttämättä käytäisi vuosittain jokaisen hyvinvointialueen erikseen. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää muutosta sinänsä tarkoituksenmukaisena, sillä se mahdollistaa aiempaa paremmin kulloisenkin neuvottelutarpeen ja soveliaan neuvottelutavan huomioon ottamisen. Koska neuvottelumenettely osana hyvinvointialueiden kanssa käytävää jatkuvaa vuoropuhelua on keskeinen yksittäisiin hyvinvointialueisiin kohdistuva valtion ohjauskeino, ministeriö pitää tärkeänä, että soveltamiskynnystä yksittäisen hyvinvointialueen kanssa tarvittaessa jopa vuosittain käytäville neuvotteluille ei nosteta liian korkeaksi. Erityisen tärkeänä tätä voidaan pitää uudistuksen voimaantulon ensimmäisinä vuosina, jolloin uutta palvelujärjestelmää ollaan käytännössä vasta rakentamassa.

Hallitusneuvos Erkki Papunen